

УДК: 355.237: 37.02 (477) (043.5)

БОЙКО Олег

Національна академія Сухопутних військ ім. гетьмана Петра Сагайдачного

<https://orcid.org/0000-0003-3128-300X>**ТЮРІНА Валентина**

Харківський національний університет внутрішніх справ

<https://orcid.org/0000-0003-2308-1977>

ДОСЛІДЖЕННЯ ФЕНОМЕНА ПЕДАГОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ: РЕАЛІЇ СУЧАСНОСТІ

У статті обґрунтовано, що в період повномасштабної війни України проти Росії виробляються принципово нові погляди на застосування Збройних Сил України, формуються нові концепції війни та стратегії використання армії у воєнний час, здійснюється переозброєння військ за стандартами НАТО, створюються нові структури і, відповідно, удосконалюються форми, види та способи педагогічної діяльності військовослужбовців, зокрема офіцерів. Збереження та навіть підвищення вимог до якості професійної підготовки військовослужбовців під час воєнного стану вимагає серйозних змін у педагогічній підготовці офіцерського складу. **Мета статті** полягає в аналізі феномену педагогічної культури майбутніх офіцерів, розкритті її базових та функціональних складників, відображенні ефективних механізмів її формування у межах професійно-педагогічної підготовки у вищих військових навчальних закладах. **Завдання дослідження:** проаналізувати наукові дослідження з обраної проблематики; розглянути структурні базові та функціональні складники педагогічної культури майбутніх офіцерів; розглянути професійно-педагогічну підготовку у вищих військових навчальних закладах як середовище формування педагогічної культури майбутніх офіцерів.

Для розв'язання поставлених завдань використано комплекс взаємопов'язаних **методів дослідження**, зокрема логіко-структурний та структурно-системний аналіз наукових досліджень з визначеної проблеми, синтез та узагальнення.

В узагальненому вигляді педагогічна культура відображає сукупність сформованих певних педагогічних здібностей, умінь, інтересів, ціннісних орієнтацій та особистісних якостей, а також прагнення до їхнього постійного розвитку та вдосконалення. Сформованість педагогічної культури майбутніх офіцерів сприяє виробленню власної професійно-педагогічної позиції у межах здійснення різноманітних видів військово-педагогічної діяльності офіцера. Встановлено, що формування та розвиток педагогічної культури офіцера є складним процесом, який триває протягом усього професійного життя. Основи педагогічної культури закладаються в педагогічній підготовці у військових навчальних закладах.

Ключові слова: професійна культура, педагогічна культура, воєнний стан, майбутні офіцери, військово-педагогічна діяльність, навчання і виховання особового складу.

DOI: <http://doi.org/10.31891/pcs.2023.1.22>

1. ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Зміни в соціокультурному та економічному житті українського суспільства, воєнний стан та повномасштабна війна України проти Росії задають нові орієнтири у всіх сферах суспільного життя, передусім в підготовці військових фахівців різних спеціальностей. Сучасний офіцер повинен володіти не лише військовими знаннями, військовим мистецтвом, а й бути носієм педагогічної культури, оскільки він одночасно є військовим фахівцем, педагогом та вихователем [Васищев, 2019: 21], організатором особливого виховного середовища, міжособистісних відносин у колективі підлеглих. Однак реальна обстановка у військових підрозділах свідчить про серйозні прорахунки в галузі виховання молодих військовослужбовців, особливо солдатського складу. Це пов'язано, передусім, з низьким рівнем педагогічної культури багатьох офіцерів. Вступаючи до вищих військових навчальних закладів (ВВНЗ), абітурієнти, як правило, зорієнтовані

на здобуття певної військової спеціальності і абсолютно не усвідомлюють того, що згодом вони працюватимуть з молодими людьми, будуть навчати та виховувати молоде покоління військовослужбовців.

Ключовим чинником, що ускладнив організацію навчання та виховання особового складу частин, є воєнний стан, а відтак – і принцип комплектування особового складу. У межах змішаного принципу комплектування офіцеру доводиться навчати і виховувати мобілізованих військовослужбовців, чия професійна компетентність формується «з нуля», і військовослужбовців за контрактом, як правило, зі сформованою професійною компетентністю, специфічною мотивацією до військової служби та звичкою до режиму військово-професійної діяльності. Збереження та навіть підвищення вимог до якості професійної підготовки військовослужбовців під час воєнного стану вимагає серйозних змін у педагогічній підготовці офіцерського складу.

У центрі військово-педагогічних систем традиційно є офіцер-педагог, який організовує процеси навчання та виховання особового складу та одноосібно відповідає за

їхній результат [Райко, 2010]. Офіцерський корпус Збройних Сил України є гарантом військової реформи, а його професійна підготовка – чинником її ефективності. Роль та значення педагогічних завдань у структурі та змісті професійної діяльності офіцерів визначає за сучасних умов значення їхньої професійної педагогічної підготовки.

2. АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ПУБЛІКАЦІЙ

Основою розв'язання проблеми формування педагогічної культури майбутніх офіцерів є наукові пошуки, що відображають: загальні засади підготовки майбутніх фахівців (Є. Бондаревська, В. Зязюн, О. Мармаза, О. Сухомлинська, Г. Троцько й ін.); питання фахової підготовки майбутніх офіцерів Збройних Сил України (Я. Зорій, Г. Дробаха, Л. Романишина, Н. Феденко, А. Шевченко та ін.); розв'язанню завдань організації виховного процесу у військових підрозділах (С. Іщенко, О. Міршук, О. Торічний, В. Ягупов та ін.); шляхи формування професійної культури майбутніх фахівців (М. Боришевський, В. Каплінський, В. Оржеховська, П. Хоменко та ін.); сенсовий аналіз феномена «педагогічна культура» та визначення її змісту і структури (А. Мар'яненко, О. Савченко, П. Щербань та ін.). Варто також констатувати появу досліджень й військових педагогів, у яких розглядаються аспекти, пов'язані з педагогічною культурою майбутніх офіцерів, зокрема питання: ефективності підготовки офіцерів (А. Куруч, Ю. Лісніченко, В. Мозальов, В. Посохов та ін.), професійної та військової підготовки офіцерів (О. Васильєв, О. Заболотний, В. Панфілов, С. Полторака, В. Рижиков та ін.), педагогічних основ управління вихованням та підготовки майбутніх офіцерів до роботи з особовим складом (Ю. Аллерова, С. Бабак, О. Каверіна, М. Шаповал), підготовки офіцера як військового педагога (А. Бухун, Є. Денисенко, В. Оніпченко, Д. Швець та ін.). Однак недостатньо вивченими залишається феномен «педагогічна культура майбутніх офіцерів», середовище її формування та значущість в сучасних умовах.

3. ВИОКРЕМЛЕННЯ НЕ ВИРІШЕНИХ РАНІШЕ ЧАСТИН ЗАГАЛЬНОЇ ПРОБЛЕМИ

У структурі професійної діяльності сучасного офіцера одне з ключових місць посідають педагогічні завдання, пов'язані з навчанням та вихованням особового складу, формуванням військових колективів, організацією військово-педагогічного процесу. Сучасному офіцеру як військовому фахівцю у повсякденній та бойовій діяльності доводиться одночасно поєднувати діяльність командира (начальника) та діяльність педагога, вихователя, та навіть разом із своїми підлеглими вирішувати весь комплекс забезпечення життєдіяльності [Васищев, 2020].

Сучасної військово-педагогічної наукою і практикою завершено усвідомлення підґрунтя принципово нової побудови військово-педагогічного процесу в ЗСУ. Водночас в умовах воєнного стану педагогічне навантаження на офіцерів значно зростає. Особливого значення у військово-професійній діяльності офіцерів набувають не лише мотивація до педагогічної роботи з особовим складом (мотиви обов'язку і відповідальності) і готовність до неї, а й висока педагогічна культура. Рівень педагогічної культури офіцера визначається тим, якою мірою, на якому рівні усвідомленості та свідомої мотивованості офіцер виконує роль вчителя та вихователя підлеглому особового складу. Тому педагогічну культуру не варто зводити лише до педагогічної майстерності, педагогічної техніки, педагогічного знання або педагогічного мислення, або ж до сукупності цих якостей. Вона є особливий зрізом у системі педагогічних феноменів, що потребує детального розгляду.

4. ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ

Отже, мета статті полягає в аналізі феномену педагогічної культури майбутніх офіцерів, розкритті її базових та функціональних складників, відображенні ефективних механізмів її формування у межах професійно-педагогічної підготовки у вищих військових навчальних закладах.

5. ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ З ПОВНИМ ОБґРУНТУВАННЯМ ОТРИМАНИХ НАУКОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ

Для будь-якого дослідження, передусім, важлива система вихідних параметрів, критеріїв, показників та оцінок. Педагогічну культуру та механізм її функціонування доцільно розглядати на чотирьох рівнях:

– на першому рівні педагогічна культура є діалектичною єдністю матеріальної та духовної культури суспільства, що виконує виховну та навчальну функцію [Васищев, 2020];

– на другому – як вияв локальної культури, що опосередковує процес передачі досвіду від одного покоління до іншого в окремих групах людей;

– на третьому (як у межах статті) – як частина професійної культури, зумовлена необхідністю виконання її носіями певних виховних та навчальних функцій [Зелений, 2020];

– на четвертому – як безпосередньо професійна культура, властива фахівцям, які реалізують педагогічну діяльність на професійному рівні.

В основі будь-якої освітньої діяльності є культурологічна парадигма. Це означає, що культуру необхідно розглядати як мінімум у трьох видах: як джерело загальнолюдського (зокрема наукового) досвіду; як учасник діалогу (міжособистісного діалогу та діалогу культур); як сфера реалізації духовної культури особистості. Культурологічна парадигма освітнього процесу дає змогу формувати нові якості індивідуальні та професійні якості [Севрук, 2023]. З урахуванням цього до педагогічної діяльності висуваються певні вимоги щодо навчання та виховання, а педагогічна культура розглядається як інтегративна характеристика освітнього процесу. Педагогічна культура інтегрує безпосередню діяльність суб'єктів з передачі наявного соціального досвіду, продукти цієї діяльності, закріплені у вигляді знань, умінь та навичок, а також специфічні інститути передачі цих результатів від одного покоління до іншого.

У вивченні особливостей педагогічної культури майбутніх офіцерів значну роль відіграє безпосередньо військово-педагогічна діяльність, одиницею аналізу якої є її завдання. Водночас, педагогічна культура, будучи особистісною характеристикою офіцера, є способом військово-педагогічної діяльності, що забезпечує вирішення

різноманітних педагогічних завдань [Васищев, 2020].

Військово-професійна діяльність традиційно є одним із найбільш педагогічно складних видів професійної діяльності. Сучасний офіцер у тактичній ланці викладає підлеглому особовому складу одночасно від 10 до 20 дисциплін військової підготовки, безперервно вирішуючи виховні завдання та завдання з бойового призначення підрозділів. Водночас офіцер несе особисту відповідальність за навчання та виховання підлеглих і, як свідчить практика, не може успішно реалізовувати педагогічні функції такої складності без глибоко сформованих особистісних основ професіоналізму. Проблема ефективності педагогічної діяльності офіцера пов'язана з проблемою формування та розвитку педагогічної культури офіцера.

Сутність педагогічної культури майбутніх офіцерів пов'язана із сутністю загальної культури. Трактуючи феномен «культура» у широкому сенсі розглядає її як сукупність матеріальних і духовних цінностей, створених і накопичених людством, що характеризують певний рівень його розвитку та процес оволодіння цими цінностями [Brownell, & Tanner, 2012]. З огляду на це, зміст поняття «педагогічна культура» відображає усе найкраще, що накопичено, збережено та застосовано на практиці в галузі навчання, виховання військовослужбовців, і те, що досягнуто в галузі науки, що викладається.

Педагогічна культура має універсальний характер свого призначення, поєднує основні індивідуально-значущі властивості особистості військових фахівців [Борейчук, 2020], гуманістичні засади та систему доміант у професійній діяльності (інтереси, потреби, схильності), тим самим закріплюючи ключову роль військово-службової та військово-педагогічної спрямованості фахівців. Поняття «педагогічна культура офіцера» поставало у трактуванні військових педагогів як професійно зорієнтований варіант загальної культури, системотвірним компонентом якого є усвідомлення майбутніми офіцерами культурно-освітньої, розвиваючої та виховної функцій військової освіти, глибокий інтерес та повага до власної справи [Севрук, 2023].

Педагогічна культура майбутніх офіцерів як людини військової визначається рівнем розвитку її військово-професійних та морально-бойових якостей. Йдеться не лише про відмінне знання військової справи, сучасної техніки та зброї, а й про наявність в офіцера сукупності індивідуальних якостей, зокрема дисциплінованості, цілеспрямованості, рішучості, ініціативності, мужності, наполегливості, самовладання тощо.

Загалом педагогічна культура майбутніх офіцерів є симбіозом особистісних та професійних якостей. Основними особистісними якостями є: *військово-педагогічна спрямованість*, що виявляється у щоденній професійній діяльності; *загальна та професійна ерудиція* (психолого-педагогічна, соціально-педагогічна, політична, історична тощо); інтелігентність, гармонія всіх розвинених якостей (інтелектуальних, духовно-моральних, естетичних, гендерних тощо) [Козубцов, & Козубцова, 2015]; педагогічний оптимізм і впевненість щодо суб'єктів своєї педагогічної діяльності. Якостями професійної діяльності майбутніх офіцерів, необхідними у практиці її здійснення, є *висока педагогічна майстерність*, що виявляється у постійній опорі на наукові дані та передовий досвід у процесі навчання та виховання особового складу; *почуття нового та творчого пошуку* в організації освітньо-виховної діяльності, науково-методичної роботи; *культура педагогічного спілкування* та взаємодії з усіма суб'єктами виховно-освітньої діяльності; *активна позиція*, що виявляється у прагненні до самовдосконалення саморозвитку та самовиховання.

З позиції культурологічного підходу науковці поняття «педагогічна культура офіцера» розглядають як сукупність їхньої загальної культури, педагогічної майстерності та педагогічної техніки [Романишина, Тюріна, & Бойко, 2023], складовою частиною предметної педагогічної культури суспільства [Шевченко, 2017], елементом соціально-професійної групи та військово-професійної культури [Зелений, 2020], яка освоюється офіцером і використовується у навчанні та вихованні особового складу, а також, разом з результатами особистісного та професійного розвитку характеризує його як

суб'єкта військово-педагогічної діяльності. Структура поняття «педагогічна культура офіцера» охоплює *загальнопедагогічний компонент*, що відображає рівень освоєння офіцером предметної педагогічної культури суспільства; *приватно-педагогічний компонент*, що характеризує міру освоєння педагогічної культури відповідної соціально-професійної групи; *професійний компонент*, що визначає рівень освоєння військово-професійної культури; *особистісний компонент*, пов'язаний із професійно важливими якостями особистості, що визначають характер військово-педагогічної діяльності офіцера [McDonald Sookermany, 2017].

Дещо іншу структуру педагогічної культури офіцера пропонує В. Васищев, розглядаючи її компонентами загальну та професійну ерудицію; високий рівень психолого-педагогічних знань; педагогічну спрямованість; культуру пізнавальної діяльності; культуру педагогічного мислення; культуру мови; культуру педагогічних почуттів, культуру педагогічно спрямованого спілкування та поведінки; професійно-етичну культуру; культуру зовнішнього вигляду; культуру робочого місця; педагогічну майстерність [Васищев, 2020].

У баченні В. Зеленого для офіцера ЗСУ, для якого характерний високий рівень педагогічної культури, притаманні такі риси характеру: вимогливість без грубощів, приниження особистої гідності; природність, простота в поведінці, що не допускає панібратства та фамільярності; принциповість і наполегливість без роздратованості та впертості; уважність і чуйність; гумор без насміхання та приниження; уміння впливати через вимогливість без приниження; віддання наказів, розпоряджень і вказівок без зверхності; уміння слухати підлеглих, не відволікаючись і не перебиваючи їх [Зелений, 2020].

Таким чином, педагогічна культура є найважливішим показником професійної діяльності майбутнього офіцера, що виявляється у рівні оволодіння військово-педагогічним досвідом, рівнем майстерності у військово-педагогічній діяльності, а також рівнем розвитку його особистості як воєнного педагога.

Варто відзначити, що формування педагогічної культури майбутніх офіцерів відбувається ще під час навчання у вищих військових навчальних закладах, тобто є результатом професійної педагогічної підготовки курсанта. Тобто це послідовний систематичний процес оволодіння масивом педагогічної культури суспільства, армії та офіцерського корпусу в контексті всього професійного життя офіцера.

Питання педагогічної підготовленості офіцерів, як справедливо зазначають фахівці та представники громадськості, повинні постійно переглядатися, щоб методи, засоби, прийоми навчання та виховання особового складу сил безпеки, Збройних Сил відповідали вимогам воєнного стану, особливостям суспільно-політичного життя країни, тому власне проблема педагогічної підготовки, у межах якої відбувається формування педагогічної культури майбутніх офіцерів, принципово не може бути остаточно вирішена у її сучасній постановці, оскільки постійно виникають нові аспекти.

Актуальний стан проблеми педагогічної підготовки та формування педагогічної культури майбутніх офіцерів Збройних Сил характеризуються такими тенденціями розвитку:

- адаптацією теорій професійної психології та педагогіки, теоретичних положень та практичного досвіду підготовки суб'єктів педагогічної діяльності до умов військово-професійної діяльності та професійної військової освіти;

- поглибленням теорій та концепцій професійної педагогічної підготовки офіцерів у галузі окремих груп педагогічних завдань, а також їхньою спеціалізацією для різних військових спеціальностей;

- реалізацією концепцій безперервної професійної освіти та використання можливостей відкритого інформаційного освітнього простору у педагогічній підготовці майбутніх офіцерів;

- розвитком методології особистісно-діяльнісного підходу стосовно дослідження проблеми педагогічної підготовки офіцера;

- пошуком нових форм та методів педагогічної підготовки офіцерів, науковою розробкою шляхів та умов підвищення ефективності традиційних форм, зокрема виробничих, військових практик та стажувань.

Педагогічна підготовка майбутніх офіцерів як середовище формування педагогічної культури передбачає використання сукупності розгорнутих у часі прийомів військово-педагогічного впливу на особистість курсантів, їхнє залучення до різноманітних видів діяльності, що мають на меті формування системи певних професійно значущих якостей, норм поведінки та індивідуальних способів (стилів) виконання професійної діяльності.

Формування педагогічної культури майбутніх офіцерів у межах їхньої педагогічної підготовки у ВВНЗ забезпечується шляхом моделювання педагогічної реальності в її перспективному варіанті, різноманітті технологій, форм і методів, згідно з кращими зразками педагогічної культури, з урахуванням педагогічних цінностей; передачі та освоєння системи педагогічних знань, норм, правил та методології педагогічної діяльності, формування необхідних умінь та навичок; формування та опанування суб'єктного досвіду педагогічної діяльності. Важливо, щоб під час формування педагогічної культури курсант був свідомим і активним учасником процесу формування офіцера як суб'єкта професійної педагогічної діяльності, що поєднує професійне навчання, професійну адаптацію та професійне самовизначення [Райко, 2010].

Таким чином, педагогічна культура майбутніх офіцерів є своєрідною мірою та способом їхньої творчої самореалізації у різноманітних видах військово-педагогічної діяльності, спрямованої на освоєння, виробництво та передачу накопиченого професійного досвіду, а також формування та розвиток особистості майбутніх військових фахівців; системне, глибоко особистісне, науково обґрунтоване, ціннісне та творче ставлення до реалізації спеціальних військово-педагогічних функцій власної професійної діяльності. З огляду на це, доречним є інтеграція поняття «педагогічна культура» в категоріальний ряд: культура військово-педагогічної діяльності → культура військово-педагогічного спілкування → культура особистості офіцера як викладача у ВВНЗ та вихователя особового складу.

6. ВИСНОВКИ З ДАНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ І ПЕРСПЕКТИВИ

ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМКУ

Педагогічна культура майбутніх офіцерів відображає високий рівень оволодіння професійно-педагогічною діяльністю, що відповідає сфері військових знань, здібностям офіцера-вихователя. Основними складовими педагогічної культури майбутніх офіцерів є військово-професійна компетентність; високий рівень психолого-педагогічної підготовленості; професійно-педагогічна спрямованість; культура пізнавальної діяльності; розвинена педагогічна техніка; високий рівень професійно-педагогічної майстерності як показник педагогічної культури та офіцерського менталітету.

Педагогічна культура офіцера є специфічним виявом загальної культури в умовах військово-педагогічного процесу. Однак не варто думати, що офіцер із високим рівнем загальної культури обов'язково володіє педагогічною культурою. Педагогічна культура формується під впливом педагогічної діяльності, будучи необхідною умовою її здійснення. Це

досягнутий офіцером рівень володіння військово-педагогічним досвідом, міра його вдосконалення діяльності та розвитку особистості, а тому в кожного військовослужбовця цей рівень та міра різні. Залежно від психологічних властивостей особистості окремі компоненти педагогічної культури можуть одержати особливе забарвлення. Це означає, що культура кожного офіцера має самобутні індивідуально неповторні особливості. Розвиток педагогічної культури офіцера – складний та безперервний процес, який триває протягом усього професійного життя. Основи педагогічної культури, безумовно, закладаються в професійній військовій освіті, однак їхній подальший розвиток відбувається безпосередньо у процесі служби офіцера у військовій частині.

Подальші наукові дослідження вбачаємо на площину вивчення впливу інноваційних технологій, зокрема інтерактивних, інформаційних та цифрових на формування педагогічної культури майбутніх офіцерів.

Література

1. Борейчук, Д. Г. (2020). Формування організаційної культури офіцера-прикордонника: результати педагогічного експерименту. *Хуманитарні Балканські дослідження*, 3 (9), 9–12.
2. Васищев, В. С. (2019). Нормативні основи готовності до виховної роботи з особовим складом як компонента загальнопедагогічної культури майбутніх офіцерів. *Витоки педагогічної майстерності*, 24, 20–25.
3. Васищев, В. С. (2020). Теоретичні основи розвитку загальнопедагогічної культури майбутніх офіцерів: принципи і методи роботи з особовим складом. *Імідж сучасного педагога*, 1 (190), 23–28.
4. Зелений, В. І. (2020). Особливості формування педагогічної культури майбутніх офіцерів запасу у військовому навчальному підрозділі. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*, 70 (2). URL: http://www.pedagogy-journal.kpu.zp.ua/archive/2020/70/part_2/25.pdf4.
5. Козубцов, І. М., & Козубцова, Л. М. (2015). Феномен методологічної основи діяльності аспірантів у системі вищої військової освіти: аналітико-порівняльне обґрунтування. *Сучасні інформаційні технології у сфері безпеки та оборони*, 1 (22), 119–122.
6. Райко, В. В. (2010). Формування педагогічної культури у молодих офіцерів-прикордонників. *Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України*, 3. URL: <http://nbuv.gov.ua/UJRN/>
7. Романишина, Л., Тюріна, В., & Бойко, О. (2023). Формування педагогічної культури майбутніх офіцерів поліції в процесі професійної підготовки. *Physical Culture and Sport: Scientific Perspective*, (2), 158–164.
8. Севрук, А. А. (2023). До питання сформованості педагогічної культури майбутніх офіцерів Сухопутних військ. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*, 86, 255–259.
9. Шевченко, А. В. (2017). Формування фахової компетентності майбутніх офіцерів тилу в процесі професійної підготовки. (Дис... канд. пед. наук зі спеціальності 13.00.04). Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія. Хмельницький.
10. Brownell, S., & Tanner, K. (2012). Barriers to faculty pedagogical change: Lack of training, time, incentives, and tensions with professional identity. *CBE-Life Sciences Education*, 11, 339–346. doi: [10.1187/cbe.12-09-0163](https://doi.org/10.1187/cbe.12-09-0163).
11. McDonald Sookermany, A. (2017). Military Education Reconsidered: A Postmodern Update. *Journal of Philosophy of Education*, 51 (1), 311–330.

References

1. Borejchuk, D. G. (2020). *Formuvannja organizacijnoi kul'turi oficera-prikordonnika: rezul'tati pedagogicnogo eksperimentu* [Formation of organizational culture of the frontier officer: results of pedagogical experiment]. *Humanitarni Balkanski izsledvanija* [Humanitarian Balkan researches]. v. 4, no 3(9), pp. 9–12 (in Ukrainian).
2. Vasyshchev, V. S. (2019). *Normatyvni osnovy hotovnosti do vykhovnoi roboty z osobovym skladom yak komponenta zahalnopedahohichnoi kultury maibutnikh ofitseriv* [Normative foundations of readiness for educational work with personnel as a component of general pedagogical culture of future officers]. *Vytoky pedahohichnoi maisternosti* [Origins of pedagogical skill], no 24, pp. 20–25 (in Ukrainian).

3. Vasyshev, V. S. (2020). *Teoretychni osnovy rozvytku zahalnopedahohichnoi kultury maibutnikh ofitseriv: pryntsyipy i metody roboty z osobovym skladom* [Theoretical foundations of the development of general pedagogical culture of future officers: principles and methods of working with personnel.]. *Imidzh suchasnoho pedahoha* [The image of a modern teacher], no 1 (190), pp. 23–28 (in Ukrainian).
4. Zelenyy, V. I. (2020). *Osoblyvosti formuvannya pedahohichnoi kultury maybutnikh ofitseriv zapasu u viyskovomu navchalnomu pidrozdili* [Peculiarities of the formation of the pedagogical culture of future reserve officers in the military training unit]. *Pedahohika formuvannya tvorchoyi osobystosti u vyshchyy i zahalnoosvitniy shkolakh* [Pedagogy of creative personality formation in higher and secondary schools], no 70 (2). URL: http://www.pedagogy-journal.kpu.zp.ua/archive/2020/70/part_2/25.pdf (in Ukrainian).
5. Kozubcov, I. M. & Kozubcova, L. M. (2015). *Fenomen metodologichnoi osnovi dijal'nosti aspirantiv u sistemi vishhoi vijs'kovoï osvity: analitiko-porivnjal'ne obruntuvannya* [The phenomenon of methodological basis of postgraduate students in the system of higher military education: analytical and comparative justification]. *Suchasni informacijni tehnologii u sferi bezpeki ta oboroni* [Modern information technologies in the field of security and defense], no 1(22), pp. 119–122 (in Ukrainian).
6. Rayko, V. V. (2010). *Formuvannya pedahohichnoi kultury u molodykh ofitseriv-prykordonnykiv* [Formation of pedagogical culture in young border officers]. *Visnyk Natsionalnoi akademii Derzhavnoi prykordonnoi sluzhby Ukrainy* [Bulletin of the National Academy of the State Border Service of Ukraine], no 3. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnadps_2010_3_10. (in Ukrainian).
7. Romanyshyna, L., Tiurina, V., & Boiko, O. (2023). *Formuvannya pedahohichnoi kultury maibutnikh ofitseriv politsii v protsesi profesiinoi pidhotovky* [Formation of pedagogical culture of future police officers in the process of professional training]. *Physical Culture and Sport: Scientific Perspective*, no (2), pp. 158–164 (in Ukrainian).
8. Sevruc, A. A. (2023). *Do pytannia sformovanosti pedahohichnoi kultury maibutnikh ofitseriv Sukhoputnykh viisk* [To the question of the formation of the pedagogical culture of future officers of the Ground Forces]. *Pedahohika formuvannya tvorchoi osobystosti u vyshchii i zahalnoosvitnii shkolakh* [Pedagogy of creative personality formation in higher and secondary school], no 86, pp. 255–259 (in Ukrainian).
9. Shevchenko, A. V. (2017). *Formuvannya fakhovoi kompetentnosti maibutnikh ofitseriv tylu v protsesi profesiinoi pidhotovky*. Diss. kand. ped. nauk [Formation of professional competence of future rear-line officers in the process of professional training. Cand. ped. sci. diss.]. Khmelnytskyi (in Ukrainian).
10. Brownell, S., & Tanner, K. (2012). Barriers to faculty pedagogical change: Lack of training, time, incentives, and tensions with professional identity. *CBE-Life Sciences Education*, 11, 339–346. doi: [10.1187/cbe.12-09-0163](https://doi.org/10.1187/cbe.12-09-0163).
11. McDonald Sookermany, A. (2017). Military Education Reconsidered: A Postmodern Update. *Journal of Philosophy of Education*, 51 (1), 311–330.

Abstract

BOYKO Oleg, TYURINA Valentyna

RESEARCH ON THE PHENOMENON OF PEDAGOGICAL CULTURE OF FUTURE MILITARY OFFICERS: CONTEMPORARY REALITIES

*The article substantiates the fact that fundamentally new visions on the use of the Armed Forces of Ukraine are being developed during the full-scale war of Ukraine against Russia, including new concepts of war and strategies for using the army during wartime, rearmament of troops according to NATO standards, creation of new structures, an improvement of forms, types, and methods of pedagogical activity of military personnel, in particular for military officers. The maintenance and even increase of requirements for the quality of professional training for military personnel during martial law requires serious changes in the pedagogical training of military officers. The article aims to analyze the phenomenon of the pedagogical culture of future military officers, as well as to reveal its basic and functional components. The paper also focuses on the effective mechanisms of forming such culture within the framework of professional and pedagogical training in higher military educational institutions. **Research goals:** to analyze scientific research on the chosen issue; to consider the structural basic and functional components of the pedagogical culture of future military officers; to explore professional and pedagogical training in higher military educational institutions as an environment for the formation of the pedagogical culture of future military officers. The author employed a set of interrelated **research methods** to accomplish the assigned goals. These methods include logical, structural, and structural-systemic analysis of scientific research on the identified problem, synthesis, and generalization.*

Overall, pedagogical culture reflects a set of certain pedagogical abilities, skills, interests, value orientations, personal qualities, and the desire for continuous development and improvement. The formation of the pedagogical culture of future military officers facilitates the development of their own professional and pedagogical stance as part of implementing various types of military and pedagogical activities by officers. It has been found that the formation and development of military officer's pedagogical culture is a complex process that continues throughout their professional life. Basic principles of pedagogical culture are laid in pedagogical training in military educational institutions.

Keywords: professional culture, pedagogical culture, martial law, future military officers, military pedagogical activity, training and education of military personnel.

Стаття надійшла до редакції 11.01.2023 р.

Бібліографічний опис статті:

Бойко О., Тюріна В. (2023) Дослідження феномена педагогічної культури майбутніх офіцерів: реалії сучасності. *Physical Culture and Sport: Scientific Perspective*. 2023. № 1. С. 147-153.